

Gebauer Hanga

EGY MŰKEDVELŐ FOTOGRAFUSNŐ BÁCISKÁBÓL

1907-ben egy 25 éves fiatal nő, Alföldy Flóra személyesen ajándékozott 33 darab 9x12 cm nagyságú papírképet a Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának, a későbbi Néprajzi Múzeumnak. A felvételek túlnyomó többsége Zomborban készült, de néhány kép erejéig megjelenik Ada, Felső-Roglatica, Óbecse, Apatin, Pécs, és Fiume is. A fotók leltárbavétel után a fényképgyűjtemény raktárába kerültek, készítőjük hamarosan elhunyt, és több mint száz évig nem fordult feléjük különösebb figyelem. A múzeum irattára nem őriz semmilyen dokumentumot Alföldy Flóráról, mint ahogy arról sem, milyen kapcsolatban állt a múzeummal, és miért adományozta éppen ezeket és éppen ennyi képet a gyűjteménynek.

A fotókat önmagukban szemlélve némiképp koncepciózus válogatás rajzolódik ki: mintha készítőjük egy-egy jellemző képpel vagy sorozattal be akarná mutatni Bácska legfontosabb sajátosságait mind földrajzi, gazdasági, mind társadalmi szempontból. A felvételek mindegyike kültéren készült, modelljei az utca embere a koldusoktól a vidéki parasztságon át a városi nagypolgárságig. A vidéken készült fotókon, ha csak egy-egy kép erejéig is, előtűnnek Bácska föld- és vízrajzi és ebből következő gazdasági jellegzetességei, a végeláthatatlan síkság, hol a lassan hömpölygő Tiszával, hol a jó széljárást kihasználó malmok sorával. A tájban megjelenik az azt használó, megmunkáló, abban élő ember. A fotográfus dokumentálta az éppen aktuális paraszti munkát, a szénagyűjtés menetét, majd megállítva a pillanatot, a munkások személyét jellemző ruházatukkal, szerszámaikkal éppúgy, mint a Tiszáról vizet hordó lányok és az őket kísérő fiúk csoportjának napi rutinját. Mind a kisebb településeken, mind a Zomborban készült felvételei híven tükrözik Bácska számos bevándorlási és betelepítési hullám eredményeként soknemzetiségű, sokvallású társadalmát. A fotókon apró sajátosságok árulkodnak minderről. A két lakodalmas felvételen például a lovak délszláv szokás szerint szőttesekkel vannak feldíszítve, ami egyértelművé teszi, hogy Alföldy Flóra egy szerb család ünnepi pillanatait örökölte meg.

A városfejlődés sajátosságai is kitapinthatóak a fotókon. Zombor külső városrészében még földszintes, nádtetős házak sora, falusi utcakép tárul a fotós szeme elé, mezítláb táncoló, játszó gyerekekkel, míg a belvárosban az úrnapi vagy húsvéti körmenet már emeletes polgárházak között halad el, és a zászlószentelési ünnepségen napernyős hölgyek, girardy-kalapos lányok sétálnak a feldíszített Szabadság téren a vármegyeháza előtt.

*

Alföldy Flóra (1882–1912) felvételeit rendszeresen közli az 1904 októberétől Szabadkán kiadott Bácsország című folyóirat, amely harmadik számában méltatja Alföldy műkedvelő fotós munkásságát, megemlítve, hogy „amatörképei Párizsban is feltűnést keltettek”.¹ A helyi lapokon túl országos médiumok, mint például a Budapesten kiadott Új Idők, vagy a Tolnai Világlapja is többször közöl felvételeket Alföldytől.² 1905-ben számos helyi és környékbeli újság hasábjain szerepel, amikor a zombori születésű aradi vértanú, Schweidel József szobrának avatásához kapcsolódóan Országos Műkedvelő Fényképészeti Kiállítás nyílik a városban. A 24 díjazott között Alföldy Flóra egyetlen nőként harmadik díjat nyert *Idylle a Sikarában* című alkotásával.³ A Zomborban élő nemesmiliticsi Alföldy család legidősebb gyermekeként, majd a tehetős ügyvéd, Késmárky Béla feleségeként⁴ mind a kellő tanultságot, műveltséget, érdeklődést biztosító szellemi környezet, mind a fotózás költséges felszereléséhez szükséges anyagi feltételek adottak voltak a számára. Így rövid élete során kibontakoztathatta tehetségét a kültéri fotózás terén, és azon kevés délvidéki fotográfusnők egyikévé vált, akiknek látásmódján keresztül, több mint 100 évvel később, képet kaphatunk a 20. század hajnalának bácskai mindennapjairól.

Alföldy fotózás iránti érdeklődését és lelkesedését mutatja, hogy nem csupán tag, de tisztségviselő is volt a zombori Műkedvelő Fényképezők Egyesületében. Az 1800-as évek végén, 1900-as évek elején a fotózás népszerűsége gyorsan terjedt. Sorra alakultak a műkedvelő fényképész-egyesületek, amatőr fotóklubok. 1904-től Az Amatőr címmel önálló szaklap szolgálta a lelkes műkedvelők igényeit, adott hírt eredményeikről, valamint a hazai és külföldi kiállításokról. Az országban az elsők közt, 1901-ben megalakult újvidéki fotóklubot⁵ hamarosan követte a 30 tagot számláló zombori egyesület. Az aktívan munkálkodó kör havonta rendezett vetítőestélyeket, amelyeken az egylet fotósai munkáikat bemutatták egymásnak, valamint közösen bírálták, véleményezték újabb alkotásaikat. Emellett évente több kirándulást szerveztek a Délvidék történelmének meghatározó helyszíneire, ahol nemcsak tájképeket rögzítettek, hanem várakról, romokról, régészeti emlékekről is készítettek fotókat, valamint néprajzi felvételeket. Az egyesület tagjai által készített fotódokumentáció olyan jelentősnek bizonyult, hogy a Bács-Bodrog Vármegyei Történelmi Társulat együttműködésre kérte fel a műkedvelő fényképezőket, így gazdagítva a társulat értékes néprajzi és régészeti dokumentációs gyűjteményét.

A zombori egyesület nyitva állt a fotografálni vágyó hölgyek előtt, sőt az ambiciózus nők tisztségeket is viselhetek. Alföldy Flóra másodmagával volt női tagja az egyesület hat főből álló választmányának.⁶ A nők a fényképezés feltalálását követően szinte azonnal megjelentek az új műfaj művelői között, a férfiakhoz képest azonban elenyésző volt számuk, gyakran azok segédjeiként voltak jelen. Az arisztokrácia köreiben a klasszikus női

¹ *A mi amatőrjeink*, Bácsország 1904. október 16., 14.

² Például Új Idők 1905 október 29., 423; Tolnai Világlapja 1904. június 26. és 1904. október 23.

³ *A zombori országos amatőr fényképkiallítás*, Az Amatőr 1905. június 1., 195–197.

⁴ SZLUHA Márton: *Bács-Bodrog vármegye nemes családjai*, Heraldika, Budapest, 2002, 19.

⁵ Jelena MATIĆ: *Fotografija u Vojvodini tokom XX veka*, www.academia.edu/2118334/Fotografija_u_Vojvodini_tokom_XX_veka, 533.

⁶ *Műkedvelő fényképezők egyesülete = A bácskai társadalom*, szerk. Csoórá Gáspár, Budapest, 1910, 90.

időtöltések közé tartozott az utazásokon való műkedvelő fényképezés,⁷ ami az amatőr mozgalom kiszélesedésével a nők között is egyre több társadalmi csoporthoz jutott el.

Ebben a fotótörténeti miliőben vett Alföldy Flóra fényképezőgépet a kezébe és dokumentálta egy város, egy terület életét. Azét a városét, környezetét, amelyben ő maga is jelen volt. Ez a jelenlét meghatározó, ez ad személyességet, egyediséget a felvételeinek. A fotós maga is részese volt mindannak, amit fényképezett. Részese a mikro-társadalomnak, amelyet dokumentált. Nőként érzékeny volt a szegényekre, a koldusokra, egyenrangú modellként tekintett rájuk és a városi nagypolgárságra; kisgyermekes anyaként figyelt a gyermekekre, megörökítette azok mindennapos szórakozását, játékait; háziaszszonyként sokat mozgott az országos és hetivásárokon, személyesen ismerte a kofákat, az árusokat, akik így teljes természetességgel álltak a még nem mindennaposnak számító fényképezőgép elé.

A Néprajzi Múzeumban őrzött néhány tucat felvétel – amelyet a múzeum és a Párizsi Magyar Intézet együttműködésével *Műkedvelő pillanatképek – Vajdaság a 20. század kezdetén egy amatőr fotográfusnő szemével* címmel 2015 őszén mutattak be a francia fővárosban – mindössze apró részlete egy még felderítésre váró oeuvre-nek. Ezen életműből teljesebb és személyesebb kép rajzolódhat ki a Monarchia Magyarországról, amilyenek egy tanult és érdeklődő fiatal nő látta a 20. század hajnalán.

Koldusok, Zombor (Sombor), 1907 előtt (Néprajzi Múzeum, F 8502)

⁷ E. CSORBA Csilla: *Magyar női fotográfusok a századfordulón. A kísérletezéstől az önmegevalósításig*, Fotóművészet 1997/3–4. (http://www.fotomuveszet.net/korabbi_szamok/199734/magyar_noi_fotografusok_a_szazadfordulon?PHPSESSID=2b3c23a4b2c2b105bca2ff7b2ffcefa6).